

KRAJOWA RADA
RADIOFONII I TELEWIZJI

Regulacje dotyczące koncentracji własności na rynku mediów w wybranych krajach

Analiza i opracowanie

Halina Rostek

DEPARTAMENT STRATEGII

Warszawa, 2015 rok

Spis treści

Wprowadzenie	2
Kraje posiadające rozwinięte prawodawstwo antykoncentracyjne dotyczące mediów.....	4
Chorwacja	4
Czechy	6
Francja	7
Hiszpania.....	9
Irlandia.....	11
Niemcy	12
Wielka Brytania.....	14
Węgry	15
Włochy.....	16
Kraje o mniej szczegółowych zapisach antykoncentracyjnych w mediach.....	17
Austria.....	17
Belgia	18
Bułgaria	19
Grecja.....	19
Holandia	21
Malta	21
Norwegia.....	22
Słowacja.....	23
Szwajcaria.....	24
Przykład przepisów antykoncentracyjnych poza Europą.....	25
Stany Zjednoczone	25
Podsumowanie	26
Bibliografia:	27

Wprowadzenie

Koncentracja kapitału na rynku mediów jest jednym z podstawowych czynników mających wpływ na pluralizm mediów i dlatego monitorowanie oraz analizowanie jej poziomu jest niezwykle ważne dla prawidłowego funkcjonowania rynku audiowizualnego. Wynika to ze specyfiki przedsiębiorstw medialnych, które są, co prawda, podmiotami gospodarczymi, ale pełnią jednocześnie ważne funkcje społeczno-polityczne mając bezpośredni wpływ na kształtowanie opinii. Podczas gdy prawo antymonopolowe odwołuje się do pojęcia „dominującej pozycji rynkowej” danego podmiotu, to termin koncentracji własności mediów związany jest z „dominującą pozycją opiniotwórczą” firmy medialnej.

Poziom koncentracji na rynku mediów należy badać biorąc pod uwagę strukturę własności oraz zasięg geograficzny. Pod względem strukturalnym specjaliści wyróżniają trzy rodzaje koncentracji:

- poziomą, gdy podmioty medialne konkurują na tym samym rynku, np. radiowym lub telewizyjnym,
- pionową w przypadku udziałów kapitałowych w łańcuchu wartości np. producent - nadawca – dystrybutor,
- krzyżową, gdy następuje konsolidacja kapitału na kilku rynkach medialnych np. radia, telewizji, prasy i coraz częściej Internetu.

Biorąc pod uwagę zasięg geograficzny wyróżnia się koncentrację na poziomie:

- lokalnym/regionalnym, gdy pod uwagę brany jest interes społeczności lokalnej i jej dostęp do mediów,
- krajowym, gdy bada się obecność różnych mediów (prasa, radio, telewizja a także Internetu), o zasięgu ogólnokrajowym,
- globalnym i ponadgranicznym, gdy działalność medialnych koncernów ponadnarodowych, może prowadzić do unifikacji i komercjalizacji treści w skali globalnej (np. Bertelsmann, Time Warner, News Corporation).

Kwestia koncentracji własności na rynku mediów, szczególnie w kontekście ochrony pluralizmu dyskutowana jest na forum europejskim co najmniej od lat 90. ubiegłego stulecia. Znaczny dorobek mają w tej kwestii zarówno międzynarodowe organizacje, np.: Rada Europy, Unia Europejska, UNESCO, OBWE, EBU, instytucje pozarządowe, np. Article 19, Freedom House, Access Info jak i krajowi regulatorzy rynku mediów, np. brytyjski Ofcom

oraz środowiska akademickie, np. Katolicki Uniwersytet w Leuven czy Uniwersytet Europejski we Florencji.

W analizie tej pokrótce przytoczono najważniejsze działania Unii Europejskiej, dorobek Rady Europy, która wydała kilka rekomendacji i raportów wskazujących na negatywne zjawiska zagrażające pluralizmowi i różnorodności mediów także w kontekście procesów konsolidacyjnych.¹

W Unii Europejskiej podejmowane były próby wprowadzenia regulacji prawnych w sprawie ograniczenia koncentracji w mediach². Należy podkreślić tu aktywność Parlamentu Europejskiego, który wydał kilka rezolucji dotyczących wolności mediów wskazując zwłaszcza na zagrożenie dla pluralizmu własności i informacji oraz wyraził niepokój w sprawie braku przejrzystości struktur właścicielskich w mediach. Parlament Europejski stał się rzecznikiem większego zaangażowania państw członkowskich UE oraz instytucji europejskich na rzecz podjęcia bardziej konkretnych działań, ograniczających negatywne skutki koncentracji własności w mediach. Próby te jednak nie powiodły się i pozostawiono ten obszar *de facto* w kompetencjach państw członkowskich.

W latach 2009 i 2013 Komisja Europejska powróciła do sprawy koncentracji, przeprowadzając konsultacje publiczne w sprawie ewentualnych poprawek do procedur kontroli koncentracji w UE. Konsultacje wykazały, że przepisy te generalnie działają prawidłowo i fundamentalne zmiany w tej dziedzinie nie są konieczne. W wielu zebranych odpowiedziach zwrócono jednak uwagę na potrzebę poprawy istniejących rozwiązań w niektórych obszarach, ponieważ obowiązujące prawo konkurencji (wspólnotowe i krajowe) nie jest wystarczającym instrumentem chroniącym pluralizm w postępującym procesie konwergencji rynku mediów.

Podsumowując konsultacje, Komisja opracowała Białą Księgę „Kierunki bardziej skutecznej kontroli łączenia przedsiębiorstw w UE”, w której przedstawiła propozycje przeglądu przepisów dotyczących m.in. objęcia kontrolą mniejszościowych transakcji³ mających wpływ na konkurencję w UE, lepszej współpracy Komisji i regulatorów rynków państw członkowskich oraz ułatwień i uproszczeń procedur dotyczących fuzji nieproblematycznych czy ograniczenia jurysdykcji Komisji w stosunku do eksterytorialnych

¹ Recommendation Rec(94)13 of the Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote media Transparency; Recommendation Rec(99)1 of the Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote Media Pluralism; Recommendation Rec(2013)9 on Measures to Promote the Democratic and Social Contribution of Digital Broadcasting; Recommendation Rec(2007)2 of the Committee of Ministers to Member States on Media Pluralism and Diversity of Media Content.

² 1992 - Zielona Księga (COM(92)480) „Pluralizm i koncentracja mediów w ramach Rynku Wewnętrznego – ocena potrzeb działania na szczeblu wspólnotowym; 1994 r. konsultacje publiczne, których wynikiem była wstępna propozycja dyrektywy mającej harmonizować przepisy antykoncentracyjne na poziomie wspólnotowym (m.in. próg 30% udziału widowni/słuchalności oraz progi ograniczające własność krzyżową ustalane na podstawie zasięgu poszczególnych rodzajów mediów; 2002 r., 2004 r. rezolucje Parlamentu Europejskiego na temat koncentracji własności mediów.

³ Nabywanie niekontrolnych pakietów akcji w przedsiębiorstwach.

transakcji typu *joint venture*. Konsultacje publiczne Białej Księgi miały miejsce od 9 lipca do 3 października 2014 r. (opinie uczestników znajdują się na stronie internetowej KE).

Obecnie przedsiębiorstwa medialne, tak jak inne podmioty gospodarcze działające w Unii Europejskiej, w kwestii koncentracji kapitału podlegają Rozporządzeniu Rady 139/2004/WE z dnia 20 stycznia 2004 roku w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw, które upoważnia Komisję Europejską do oceny koncentracji na poziomie wspólnotowym. Ponadto zapis artykułu 21(4) wymienionego Rozporządzenia pozwala państwom członkowskim na zastosowanie w sektorze mediów dodatkowych mechanizmów kontrolnych mających na celu ochronę pluralizmu. Poniższa analiza pokazuje, że wiele krajów skorzystało z tej możliwości i wprowadziło specyficzne przepisy antykoncentracyjne dla mediów.

Regulowanie koncentracji mediów przez poszczególne państwa oprócz charakteru politycznego ma swoje uzasadnienie ekonomiczne. Istotne znaczenie ma tu wielkość rynku, struktura społeczna i forma państwowa (np. federacja) oraz doświadczenia związane z rozwojem rynku medialnego, a także kultura polityczna w danym kraju. Różnorodność w podejściu do pluralizmu i koncentracji mediów sprawiła, iż w państwach członkowskich UE można zaobserwować szeroki wachlarz instrumentów stosowanych zarówno na poziomie ogólnokrajowym jak i lokalnym/regionalnym.

Regulacje mające przeciwdziałać nadmiernej koncentracji przedsiębiorstw zawarte są w prawie konkurencji, a te dotyczące mediów - bardziej szczegółowo w ustawach medialnych. Jako kryteria oceny stopnia koncentracji w mediach stosuje się określone progi, biorąc pod uwagę np. udział w rynku słuchalności i oglądalności, czytelnictwo prasy, liczbę posiadanych koncesji na danym terenie czy strukturę kapitału w przedsiębiorstwach medialnych. W większości opisywanych krajów organy regulacyjne mediów są włączone w monitorowanie procesów koncentracji kapitału na rynku mediów.

Poniżej zaprezentowano przykłady rozwiązań przyjętych w wybranych 20 krajach (19 należących do UE i Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz w USA). Opracowanie to nie ma charakteru porównawczego ze względu na różny zakres materiałów źródłowych. Kraje zostały pogrupowane pod kątem szczegółowości istniejących zapisów antykoncentracyjnych.

Kraje posiadające rozwinięte prawodawstwo antykoncentracyjne dotyczące mediów

Chorwacja

W Chorwacji przepisy chroniące pluralizm i różnorodność w mediach elektronicznych, w tym ograniczenia i wymogi dotyczące własności, zawarte są w ustawie o mediach elektronicznych (rozdział V). Ogólne zasady odnoszące się do koncentracji przedsiębiorstw zapisane są w prawie o koncentracji (Concentration Act).

Zgodnie z ustawą o mediach elektronicznych, dostawcy usług medialnych są zobowiązani do informowania regulatora rynku mediów - Rady Mediów Elektronicznych oraz Chorwackiej Izby Gospodarczej⁴ o: strukturze własności, danych osób prawnych posiadających bezpośrednio lub pośrednio udziały czy akcje (powyżej 1%) wraz z kopią dokumentów dotyczących zakupu i sprzedaży udziałów w danym podmiocie medialnym oraz wszelkich zachodzących w nich zmianach. Dostawca usług ma również obowiązek publikowania co roku tego rodzaju danych w Dzienniku Urzędowym. Art. 53 ustawy o mediach elektronicznych zawiera szczegółowy opis zależności oraz powiązań personalnych i kapitałowych, które brane są pod uwagę przy badaniu struktury własnościowej. Za niedopuszczalną koncentrację uznaje się sytuację, gdy:

- nadawca telewizyjny i/lub radiowy posiada koncesję ogólnokrajową i udział kapitału przekraczający 25% w przedsiębiorstwie innego nadawcy o zasięgu ogólnokrajowym lub koncesję o zasięgu regionalnym, lokalnym, miejskim;
- nadawca telewizyjny i/lub radiowy posiada koncesję ogólnokrajową i udział kapitału przekraczający 10% w podmiocie wydającym prasę codzienną o nakładzie ponad 3.000 egzemplarzy;
- nadawca telewizyjny i/lub radiowy posiada koncesję ogólnokrajową i udział kapitału przekraczający 10% w podmiocie prowadzącym działalność jako agencja prasowa;
- nadawca telewizyjny i/lub radiowy posiada koncesję ogólnokrajową i jednocześnie jest wydawcą prasy codziennej o nakładzie ponad 3.000 egzemplarzy;
- nadawca telewizyjny i/lub radiowy posiada koncesję lokalną lub regionalną oraz udział kapitałowy przekraczający 30% w innym podmiocie mającym koncesję na nadawanie o zasięgu lokalnym lub regionalnym na tym samym obszarze;
- nadawca telewizyjny i/lub radiowy posiada koncesję regionalną lub lokalną, a jednocześnie jest wydawcą prasy codziennej lokalnej na tym samym obszarze lub obszarze sąsiadującym;
- dostawca usług medialnych (satelitarny, kablowy, internetowy) jest jednocześnie wydawcą prasy codziennej o nakładzie przekraczającym 3.000 egzemplarzy;
- dostawca usług medialnych (satelitarny, kablowy, internetowy) posiada udziały kapitałowe przekraczające 10% w wydawnictwie prasy codziennej o nakładzie przekraczającym 3.000 egzemplarzy;
- osoba prawna, prowadząca działalność jako agencja reklamowa, jak również osoba fizyczna, prawna lub grupa powiązanych osób, która ma więcej niż 10% udziału w tym rynku lub więcej niż 10% udziału w składzie organów kierowniczych, lub w procesie głosowania, nie może być nadawcą telewizyjnym i/lub radiowym i/lub założycielem radia lub telewizji, ani nie może posiadać akcji w przedsiębiorstwie telewizyjnym i/lub radiowym.

⁴ Organizacja zrzeszająca obowiązkowo wszystkie podmioty gospodarcze: <http://en.hgk.hr/about/>.

W celu promowania pluralizmu i różnorodności w mediach w Chorwacji ustanowiono specjalny Fundusz, którego celem jest zachęcanie do tworzenia i rozpowszechniania treści w interesie publicznym oraz promowanie zatrudniania wysokiej klasy specjalistów w mediach lokalnych i regionalnych a także działanie na rzecz społeczności lokalnych. Funduszem zarządza organ regulacyjny - Rada Mediów Elektronicznych.

Czechy

W czeskiej ustawie o radiofonii i telewizji jeden z rozdziałów (6) poświęcony jest przepisom chroniącym pluralizm informacji w radiu i telewizji na poziomie ogólnokrajowym i lokalnym. Zgodnie z tymi regulacjami:

- jedna osoba prawna lub fizyczna nie może posiadać więcej niż jednej koncesji radiowej lub telewizyjnej o zasięgu ogólnokrajowym (nie dotyczy to nadawania cyfrowego rozprawianego kablowo i satelitarnie);
- nadawca radiowy i telewizyjny o zasięgu ogólnokrajowym nie może posiadać żadnych udziałów własnościowych w przedsiębiorstwie innego nadawcy radiowego lub telewizyjnego;
- jedna osoba fizyczna lub prawna, będąca właścicielem większej liczby koncesji na nadawanie radiowe lub telewizyjne innych niż o zasięgu ogólnokrajowym nie może być właścicielem koncesji, których łączny zasięg przekracza 70% populacji Czech (wg danych ze spisu powszechnego);
- tworzenie sieci - żadna sieć radiowa ani telewizyjna nie może swym zasięgiem przekroczyć 70% w populacji Czech (wg danych ze spisu powszechnego);
- w procesie udzielania koncesji brana jest pod uwagę przejrzystość struktury własności wnioskodawcy. Wnioskodawcy nie mogą mieć powiązań biznesowych z nadawcą publicznym lub spółką handlową ustanowioną przez tego nadawcę;
- żaden ogólnokrajowy publiczny nadawca telewizyjny lub radiowy nie może połączyć się z innym ogólnokrajowym nadawcą telewizyjnym czy radiowym poprzez personalne powiązania polegające na zasiadaniu w organach statutowych tych podmiotów lub prowadzeniu działalności biznesowej na zasadach partnerstwa w tym samym przedsiębiorstwie lub podmiotach powiązanych.

O zamiarze konsolidacji przedsiębiorstw w formie fuzji osób prawnych lub sprzedaży całości lub znaczącej części udziałów przedsiębiorstwa na rynku mediów należy poinformować regulatora rynku mediów.

Za konsolidację nadawcy radiowego i nadawcy telewizyjnego uznaje się sytuację gdy:

- w ich organach statutowych występują te same osoby lub osoby z nimi powiązane,
- prowadzą wspólne interesy na podstawie umowy spółki,

- są jednostkami powiązanymi,
- jedna osoba fizyczna lub prawna ma znaczący wpływ na dwóch lub więcej nadawców radiowych lub dwóch lub więcej nadawców telewizyjnych;
- osoba fizyczna lub prawna uznawana jest za mającą znaczący wpływ gdy:
 - posiada bezpośrednio lub pośrednio ponad 34% głosów w organach zarządczych,
 - podejmuje decyzje dotyczące większości zatrudnionych podlegających organom statutowym nadawcy podejmujących ważne decyzje,
 - ma możliwość sprawowania kontroli nad kierownictwem nadawcy na podstawie kontraktu, specjalnych zapisów statutowych czy innych szczegółowych umów.

Francja

We Francji przepisy antykoncentracyjne dotyczące telewizji zawarte są w ustawie audiowizualnej⁵. Ograniczenia dla koncentracji w telewizji oparte są na następujących kryteriach: wielkość udziałów właścicielskich, maksymalna liczba koncesji, zasięg ludnościowy oraz udział w oglądalności danego programu.

- Osoba fizyczna lub prawna nie może posiadać więcej niż 49% kapitału lub prawa głosu w spółce posiadającej koncesję na ogólnokrajowy naziemny program telewizyjny, którego oglądalność w sieciach komunikacji elektronicznej przekracza 8% całkowitej oglądalności telewizyjnej;
- posiadacz koncesji na ogólnokrajowy naziemny program telewizyjny rozprowadzany przez sieci komunikacji elektronicznej o oglądalności na poziomie ponad 8% nie może bezpośrednio lub pośrednio posiadać więcej niż 33% kapitału lub prawa głosu w spółce posiadającej koncesję inną niż ogólnokrajowa;
- osoba posiadająca jedną lub więcej nieogólnokrajowych naziemnych cyfrowych koncesji telewizyjnych nie może wejść w posiadanie kolejnej koncesji tego typu jeżeli spowodowałoby to, że łączny zasięg ludnościowy programów objętych koncesjami tego typu przekraczałby 12 mln mieszkańców;
- osoba posiadająca koncesję na naziemną telewizję cyfrową obejmującą dany obszar nadawania nie może wejść w posiadanie innej koncesji tego samego typu na tym samym obszarze;
- nikt nie może być posiadaczem jednej lub więcej koncesji na nadawanie osobistej telewizji mobilnej (są to programy należące do naziemnej telewizji cyfrowej przeznaczone do odbioru na urządzeniach mobilnych z użyciem dekodera) jeżeli potencjalna oglądalność takiej usługi/usług przekracza 20% łącznej potencjalnej

⁵ Loi nr 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication (artykuły 39, 40, 41).

oglądalności wszystkich usług telewizyjnych – publicznych i koncesjonowanych, nadawanych jako osobista telewizja mobilna;

- dla spółek giełdowych stosuje się przepisy antykoncentracyjne w oparciu o ustawę o giełdzie papierów wartościowych;
- osoba zagraniczna⁶ nie może ubiegać się o bezpośrednie lub pośrednie nabycie części kapitału lub prawa głosu na walnym zgromadzeniu spółki będącej w posiadaniu naziemnej koncesji radiowej lub telewizyjnej na program nadawany w języku francuskim, jeżeli nabycie to skutkowałoby podniesieniem udziału kapitału zagranicznego do ponad 20%. Za osobę zagraniczną uważa się: osoby fizyczne o obcym obywatelstwie, spółki, których większościowy kapitał nie należy, w sposób bezpośredni lub pośredni, do francuskich osób fizycznych lub prawnych jak również stowarzyszenia, których kierownictwo ma obce obywatelstwo.

Koncentracja krzyżowa

W celu zapobieżenia naruszeniom pluralizmu na szczeblu krajowym, żadna nowa koncesja nie będzie udzielona osobie, która spełnia łącznie następujące kryteria⁷:

- posiada jedną lub więcej naziemnych telewizyjnych koncesji cyfrowych, których zasięg ludnościowy wynosi 4 miliony mieszkańców;
- posiada jedną lub więcej koncesji radiowych, których zasięg ludnościowy wynosi 30 milionów mieszkańców;
- jest wydawcą lub kontroluje jedną lub więcej gazet drukowanych (lub codziennych publikacji drukowanych) o charakterze informacyjnym (uniwersalnym i politycznym), których udział w ogólnokrajowym nakładzie wynosi ponad 20% (liczone w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających ubieganie się o nową koncesję).

W celu zapobieżenia naruszeniom pluralizmu na szczeblu regionalnym i lokalnym, żadna nowa koncesja, inna niż ogólnokrajowa, nie będzie udzielona na daną strefę geograficzną osobie, która spełnia łącznie następujące kryteria⁸:

- posiada na danym terytorium jedną lub więcej telewizyjnych naziemnych koncesji cyfrowych (ogólnokrajowych lub nie);
- posiada jedną lub więcej koncesji na rozpowszechnianie programu/ów radiowego/ych (ogólnokrajowego/ych lub nie), którego/ych liczba potencjalnych odbiorców na danym obszarze przekracza 10% potencjalnych odbiorców wszystkich rozgłośni tego typu (publicznych i koncesjonowanych) na danym terytorium;

⁶ Przepis ten nie obowiązuje nadawców, których kapitał lub udział w prawie głosu należy, w wysokości co najmniej 80%, do nadawców publicznych w państwach członkowskich Rady Europy i których udział w kapitale i w prawie głosu publicznego radia i publicznej telewizji francuskiej jest co najmniej na poziomie 20%.

⁷ Niemniej jednak, istnieje możliwość udzielenia nowej koncesji podmiotowi, który nie spełnia ww. warunków, o ile spełni je w wyznaczonym przez CSA terminie, nie dłuższym niż 6 miesięcy.

⁸ Niemniej jednak, istnieje możliwość udzielenia nowej koncesji podmiotowi, który nie spełnia ww. warunków, o ile spełni je w wyznaczonym przez CSA terminie, nie dłuższym niż 6 miesięcy.

- jest wydawcą lub kontroluje co najmniej jedną, codziennie wydawaną, publikację drukowaną o charakterze informacyjnym (uniwersalnym i politycznym) o zasięgu ogólnokrajowym lub nie, wydawaną na danym terytorium.

Prasa: próg koncentracji w prasie wynosi 30% ogólnokrajowego dziennego nakładu.

Organ regulacyjny ds. audiowizualnych – CSA, oprócz wymienionej wyżej polityki koncesyjnej mającej zapewnić pluralizm na rynku mediów, może stosować inne instrumenty⁹ nadane ustawą audiowizualną dotyczące konkurencji na rynku medialnym:

- prawo do pełnienia przez CSA roli arbitra w przypadku zgłoszenia przez nadawcę lub operatora usług (lub też któregoś z ich dostawców) sporu dotyczącego dystrybucji usług radiowych, telewizyjnych lub VoD, w tym warunków technicznych i finansowych udostępnienia tych usług odbiorcom, o ile istnieje domniemanie naruszenia wymienionych w ustawie kilkunastu podstawowych wartości, wśród których znalazł się m.in. pluralizm opinii, różnorodność programu, niedyskryminacyjne warunki udostępniania programu lub kontraktowe relacje między nadawcą a dystrybutorem. Regulator ma 2 miesiące (z możliwością przedłużenia do 4 miesięcy) na wydanie rozstrzygnięcia po uprzednim wysłuchaniu obu stron konfliktu oraz po ewentualnym wysłuchaniu stron trzecich. Omawiany artykuł ustawy audiowizualnej daje Przewodniczącemu CSA prawo do zmiany zapisów koncesyjnych¹⁰ oraz do wszczęcia postępowania sądowego. Zapis artykułu stanowi też, że jeżeli zaistniałe przyczyny konfliktu mogą spowodować ograniczenie oferty usług komunikacji elektronicznej, wtedy CSA prosi o opinię regulatora rynku telekomunikacyjnego (ARCEP), który ma miesiąc na udzielenie odpowiedzi w tym zakresie. Natomiast, jeśli zachodzi podejrzenie, że sprawa może naruszyć przepisy Kodeksu Handlowego, CSA zwraca się do Urzędu ds. Konkurencji, co automatycznie powoduje zawieszenie terminu rozstrzygnięcia sprawy do czasu uzyskania odpowiedzi ze strony tego Urzędu.
- prawo do informacji: zgodnie z art. 38 ustawy audiowizualnej każda osoba fizyczna lub prawna, która nabywa 10% lub więcej kapitału lub prawa głosu na walnym zgromadzeniu spółki, będącej w posiadaniu koncesji w rozumieniu ustawy, ma obowiązek poinformowania o tym fakcie CSA w okresie jednego miesiąca, licząc od daty nabycia kapitału lub prawa głosu.

Hiszpania

W Hiszpanii sprawy koncentracji kapitału regulowane są przez prawo konkurencji, a rozwiązania dotyczące zapewnienia pluralizmu, konkurencji i przejrzystości na rynku mediów

⁹ nadane ustawą audiowizualną (Art 17-1).

¹⁰ Koncesje radiowe i telewizyjne we Francji udzielane są zarówno na rozpowszechnianie, jak i na rozprowadzanie programu.

zawarte są w prawie medialnym¹¹. Organami, które monitorują rynek pod tym kątem są: Komisja Rynku Telekomunikacyjnego oraz regionalne organy regulacyjne ds. rynku audiowizualnego.

- Osoba fizyczna lub osoba prawna nie może jednocześnie posiadać udziałów w kapitale lub mieć prawa głosu w organach zarządczych różnych podmiotów telewizyjnych dostarczających usługi audiowizualne. Tym niemniej żadna osoba fizyczna lub prawna nie może nabyć znaczących udziałów w więcej niż jednym ogólnokrajowym podmiocie dostarczającym usługi telewizyjne, jeśli średnia oglądalność wszystkich programów, o zasięgu krajowym tego podmiotu, przekracza 27% całości widowni w ciągu 12 miesięcy poprzedzających zakup tych udziałów;
- w przypadku posiadania udziałów kapitałowych lub prawa głosu przez osoby fizyczne lub prawne spoza Europejskiego Obszaru Gospodarczego stosuje się „zasadę wzajemności” w traktowaniu podmiotów, ale udział kapitału takich podmiotów nie może przekraczać 50%;
- żadna osoba fizyczna lub prawna nie może nabyć znaczących udziałów kapitałowych lub posiadać prawa głosu w więcej niż jednym podmiocie dostarczającym audiowizualne usługi medialne:
 - gdy dostawcy usług medialnych o zasięgu ogólnokrajowym posiadają łącznie prawo użytkowania zasobu publicznych częstotliwości radiowych, których łączna wielkość przekracza techniczną pojemność dwóch kanałów na multipleksie;
 - gdy regionalni dostawcy usług audiowizualnych posiadają prawo użytkowania zasobu publicznych częstotliwości radiowych, których łączna wielkość przekracza techniczną pojemność jednego kanału na multipleksie;
 - osoba fizyczna lub prawna czy też udziałowiec dostawcy telewizyjnych audiowizualnych usług medialnych o zasięgu ogólnokrajowym nie może nabyć znaczących udziałów lub prawa głosu w kapitale zakładowym innego podmiotu świadczącego usługi tego samego typu, jeśli mogłoby to wpłynąć na funkcjonowanie co najmniej trzech różnych prywatnych dostawców audiowizualnych usług medialnych o zasięgu ogólnokrajowym, zapewniając poszanowanie pluralizmu informacji;
- posiadacze 5% kapitału lub prawa głosu w regionalnym podmiocie nadawczym nie mogą mieć znaczących udziałów właścicielskich¹² w podmiocie lokalnym nadającym na tym samym terenie, jeśli odbiorcy do których dociera program stanowią ponad 25% populacji regionu;

¹¹ General Law of Audiovisual Communication 7/2010, 31th March 2010, Chapter I, section 3.

¹² Za „znaczące udziały” uznaje się bezpośrednio lub pośrednio posiadanie 5% kapitału lub 30% głosów (w organach zarządczych) lub niższego udziału głosów, który pozwala na powołanie więcej niż połowy członków zarządu lub dyrektorów w spółce.

- w każdym Regionie Autonomicznym osoba fizyczna lub prawna nie może sprawować kontroli nad więcej niż 40% istniejących koncesji na nadawanie radiowych programów cyfrowych na obszarach, gdzie dostępna jest tylko jedna częstotliwość;
- osoba fizyczna lub prawna nie może bezpośrednio lub pośrednio sprawować kontroli nad więcej niż 50% koncesji na nadawanie radiowe naziemne, których zasięgi znacznie się pokrywa oraz kontrolować więcej niż 5 koncesji na tym samym obszarze częstotliwościowym;
- osoba fizyczna lub prawna nie może sprawować kontroli nad więcej niż 1/3 radiowych koncesji częściowo lub w całości pokrywających terytorium Hiszpanii.

Irlandia

W Irlandii w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów jest specjalny rozdział regulujący fuzje i przejęcia w dziedzinie mediów (Część 4. Media Mergers) odnosząc się do pluralizmu i interesu publicznego. Zapisy te obejmują, oprócz sektora audiowizualnego, także tradycyjne media drukowane oraz inne media gdzie występują treści redakcyjne zawierające bieżące informacje, takie jak radio i wiadomości online.

Do 2014 roku przejęcia i fuzje podmiotów medialnych podlegały ocenie Organu ds. Konkurencji oraz Ministerstwa ds. Przedsiębiorstw pod kątem ekonomicznej pozycji tych podmiotów na rynku. Zgodnie z ustawą medialną z 2009 roku¹³ dla BAI - organu regulacyjnego właściwego do spraw audiowizualnych - przewidziana była rola polegająca na badaniu połączeń przedsiębiorstw medialnych, tak aby uniknąć „nadmiernej liczby podmiotów medialnych na określonym obszarze” lub funkcjonowania „nadmiernej liczby dźwiękowych usług nadawczych” (radio) na określonym obszarze”. W ustawie tej (Część VI, rozdz. 66(2)) określone są szczegółowe kryteria stosowane przy przyznawaniu koncesji do oceny pluralizmu w mediach, jak np.:

- struktura kapitałowa podmiotu ubiegającego się o koncesje i jego doświadczenie na rynku, - charakter i jakość oferowanego programu;
- celowość istnienia na danym obszarze nowej usługi;
- czy usługa służy interesom danej wspólnoty w kontekście ilości już istniejących usług medialnych na tym obszarze;
- czy pojawienie się nowej usługi nie spowoduje nadmiernej kontroli osoby lub grupy osób nad usługami audiowizualnymi.

Ocenie podlega także wpływ na rynek ewentualnej konsolidacji lub zaprzestania działalności przedsiębiorstw medialnych, z uwzględnieniem:

¹³ Broadcasting Act 2009 (the 2009 Act) specifically section 66(2)
<http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/2009/a1809.pdf>

- własności i systemu kontroli (struktura udziałów w danej usłudze i innych mediach z dziedziny komunikacji, skład organów zarządczych i kierowniczych);
- programu (strategia programowa, grupa docelowa, układ programu);
- infrastruktury (studia, transmisja);
- analizy rynku oraz struktury zatrudnienia, planów finansowych i biznesowych (przychody z reklam, udział w rynku widowni/słuchalności).

W 2014 roku¹⁴ Irlandzki Organ Regulacyjny (BAI) otrzymał dodatkowe kompetencje do badania, na wniosek ministra, wpływu fuzji przedsiębiorstw medialnych na pluralizm i interes publiczny. Za interes publiczny uznaje się wolne i pluralistyczne media, wolność wypowiedzi oraz przeciwdziałanie koncentracji podmiotów medialnych będących w posiadaniu relatywnie małej grupy osób lub grup medialnych, co może zakłócać pluralizm. Zgodnie z nową ustawą, każda fuzja podmiotów podlegających regulatorowi rynku musi zostać zgłoszona i poddana jego ocenie (z wyłączeniem mediów publicznych). Minister podejmując decyzje bierze pod uwagę ocenę fuzji przygotowaną przez regulatora (BAI) na podstawie ww. kryteriów, a także dostępność na danym obszarze usług nadawców publicznych (RTE) i kanału irlandzkojęzycznego (TG4).

Niemcy

W Niemczech przepisy antykoncentracyjne dotyczące mediów zawarte są w Traktacie Międzynarodowym w sprawie Nadawania i Telemediów i mówią one o zapewnieniu pluralizmu opinii w sektorze audiowizualnym poprzez zapobieganie osiągnięciu przez osobę fizyczną lub prawną dominującego wpływu na opinię publiczną. Traktat zawiera narzędzia, które powinny być stosowane przy badaniu tego zagadnienia, jako podstawę uznając badanie udziału w rynku widowni wszystkich programów nadawców publicznych i komercyjnych (ogólnodostępnych i płatnych) o zasięgu ogólnokrajowym, bez względu na stosowane techniczne środki przekazu.

W Niemczech nie ma ograniczeń związanych z liczbą posiadanych koncesji radiowych i telewizyjnych do czasu, gdy dany podmiot nie osiągnie dominującego wpływu na opinię publiczną mierzonego udziałem w widowni.

W procesie koncesyjnym prowadzonym przez regulatorów regionalnych (landowych) wnioskodawca ma obowiązek przedstawienia informacji m.in. o: strukturze własnościowej (udziały bezpośrednie i pośrednie), udziałach głosów w organach zarządczych wnioskodawcy oraz w spółkach powiązanych z nim, umowach między stronami posiadającymi bezpośrednie lub pośrednie udziały w firmie wnioskodawcy. Na żądanie organu regulacyjnego, wnioskodawca ma obowiązek przedstawić inne, związane z procesem koncesyjnym, dane.

¹⁴ Competition and Consumer Protection Act.

Wszelkie zmiany w strukturze własnościowej muszą być notyfikowane regionalnym organom regulacyjnym ds. mediów.

W celu zapewnienia różnorodności i pluralizmu opinii, szczególnie w zakresie kultury, edukacji i informacji, Traktat wprowadza, w stosunku do dwóch nadawców ogólnokrajowych o największym udziale w widowni (obecnie RTL i SAT.1), obowiązek udostępniania czasu antenowego w tzw. „okienkach programowych” dla niezależnych stron niepowiązanych z danym nadawcą.

System „okienek programowych” stosuje się wówczas, gdy roczna oglądalność uniwersalnego programu nadawcy telewizyjnego lub programu tematycznego o charakterze informacyjnym osiąga 10% lub udział w widowni pozostałych programów (wyłączając wymienione powyżej) osiąga 20%. Nadawca udostępniający czas nie może wpływać na treści redakcyjne „okienek” a oferujący „okienka” musi respektować autonomię programową nadawcy. Na „okienka programowe” udzielane są oddzielne koncesje.

Od roku 1997 organem odpowiedzialnym za kontrolę koncentracji w mediach jest Komisja ds. Koncentracji w Mediach (KEK), która jest wspólną instytucją założoną przez niemieckie kraje związkowe i działa jako specjalna agenda dyrekcji krajowych ciał regulacyjnych ds. mediów (DLM). Obie instytucje mają za zadanie ściśle ze sobą współpracować w celu zagwarantowania pluralizmu w mediach.

KEK uczestniczy w postępowaniach udzielania koncesji telewizyjnych, w procesach zmian w strukturze własnościowej nadawców oraz w procedurach nakładania sankcji wobec podmiotów, które wykorzystują swoją pozycję dominującą na rynku.

W celu zagwarantowania przejrzystości, KEK zobowiązana jest co trzy lata wydawać raport na temat koncentracji w mediach i ochrony różnorodności opinii. Ponadto na stronie internetowej KEK umieszczane są wyniki oglądalności stacji telewizyjnych oraz udziały kapitałowe poszczególnych grup medialnych.

Podmiot uznaje się za posiadający zbyt duży wpływ na opinię publiczną, jeśli w danym roku przekracza 30% udziałów w rynku widowni telewizyjnej. To samo dotyczy sytuacji, gdy podmiot posiada 25% udziału w rynku widowni telewizyjnej oraz osiągnął pozycję dominującą na rynkach właściwych i powiązanych z rynkiem mediów, lub gdy ogólna ocena jego działalności na rynku telewizyjnym oraz rynkach powiązanych sugeruje, że wywierany wpływ odpowiada wpływowi podmiotu, którego udział w widowni przekracza 30%. Za rynki powiązane uznaje się: rynek radia, reklamy, prasy, praw nadawczych do filmów, praw do filmów dla dzieci, praw do transmisji sportowych, praw do newsów, usług technicznych i administracyjnych telewizji cyfrowej i telewizji płatnej, mediów internetowych i środków transmisji.

Jeśli jeden z ww. warunków zostanie spełniony to podmiot:

- powinien odsprzedać odpowiednią liczbę swoich udziałów tak, aby zredukować swój dominujący wpływ na opinię publiczną poniżej 30%;

- ograniczyć swoje wpływy na powiązanych rynkach (tak, aby pozbyć się pozycji dominującej);
- podjąć działania mające na celu zapewnienie pluralizmu poprzez udostępnienie czasu antenowego niezależnej stronie trzeciej lub powołanie niezależnej rady programowej.

Jeśli dany nadawca nie uzyska porozumienia z regulatorem odnośnie ww. trzech rozwiązań lub nie realizuje powziętych ustaleń, to regulator może wpłynąć na obniżenie udziału w oglądalności jego programów do maksymalnego poziomu 30% poprzez cofnięcie odpowiedniej ilości koncesji należących do nadawcy.

W 2002 roku 6. Poprawka do Traktatu Międzyzwiązkowego wprowadziła „zasadę premii” (*bonus rule*) w przypadku podmiotów mających 25% udziału w widowni, pozwalającą na zwiększenie tego progu o:

- 2 punkty procentowe (do 27%) gdy program danego nadawcy o wysokiej oglądalności emituje regionalne „okienka”¹⁵ programowe;
- kolejne 3 punkty procentowe (do 30%) gdy emitowane są treści niezależnych podmiotów/producentów zewnętrznych;

W niemieckim systemie prawnym na poziomie landowym zostały wprowadzone ograniczenia dotyczące koncentracji krzyżowej. Do oceny różnych rodzajów mediów stosowane są różne miary w zależności od siły wpływu na sferę publiczną. Dla przykładu: ustawa o radiofonii i telewizji Północnej Nadrenii i Westfalii określa, że podmiot mający pozycję dominującą na rynku prasy codziennej lub magazynów nie może mieć większościowych udziałów u żadnego nadawcy funkcjonującego na tym samym obszarze. Ponadto w przypadku nadawców lokalnych, podmioty posiadające jedną lub więcej gazet codziennych na danym obszarze nie mogą mieć więcej niż 75% udziałów w kapitale tzw. spółek operacyjnych nadawcy lokalnego.

Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii przepisy dotyczące własności w mediach oraz pluralizmu zawarte są w prawie telekomunikacyjnym (2003), prawie medialnym (1990), a także w prawie przedsiębiorstw (2002). Wymienione akty regulują następujące sprawy: zakazy i ograniczenia w posiadaniu koncesji na rozpowszechnianie, ograniczenia u niektórych nadawców w stosunku do wyznaczonego dostawcy wiadomości, własność krzyżową w mediach oraz fuzje i przejęcia przedsiębiorstw medialnych.

W prawie medialnym zawartych jest szereg szczegółowych ograniczeń i obowiązków dotyczących posiadaczy koncesji na nadawanie, m.in.:

¹⁵ „okienka” regionalne to audycje telewizyjne dotyczące najczęściej lokalnych wydarzeń w danym regionie. Obecnie jedynie RTL i SAT.1 stosuje takie rozwiązanie ograniczając ich emisję do 30 min. dziennie.

- właścicielem koncesji nie mogą być: władze lokalne (z wyjątkiem sytuacji, gdy jest to usługa informująca wyłącznie o działalności tych władz), podmioty, których głównym lub jednym z celów jest działalność polityczna, BBC, agencje reklamowe czy organizacje religijne, które nie mogą posiadać określonego rodzaju koncesji. Wymienione ograniczenia dotyczą także różnych powiązanych osób, które posiadają więcej niż 5% udziałów;
- każda fuzja przedsiębiorstw na rynku medialnym podlega badaniu w oparciu o prawo konkurencji. W przypadku, gdy takie połączenie zagraża pluralizmowi na rynku mediów, Sekretarz Stanu może podjąć interwencję w interesie publicznym. W takim przypadku regulator Ofcom, jako pierwsza instancja przedstawia swoją opinie, w oparciu o którą Sekretarz Stanu może zwrócić się do organu konkurencji o bardziej szczegółowe zbadanie sprawy oraz opinię przed podjęciem ostatecznej decyzji;
- zapisy o własności krzyżowej odnoszą się do rynku telewizji i prasy na poziomie ogólnokrajowym. Podmiot kontrolujący bezpośrednio lub pośrednio ponad 20% jednej lub więcej gazet o zasięgu krajowym o łącznym udziale w rynku na poziomie 20% lub więcej, nie może posiadać więcej niż 20% udziałów w usłudze „Channel 3” (określony zestaw telewizyjnych koncesji).

Organ regulacyjny Ofcom ma w swoich kompetencjach dokonywanie okresowych (co 3 lata) przeglądów zasad dotyczących własności w mediach i przedstawianie rekomendacji ewentualnych zmian legislacyjnych Ministerstwu Kultury, Mediów i Sportu. W 2014 roku Ministerstwo to zwróciło się do Ofcom o opracowanie w konsultacji z rynkiem, systemu mierników pluralizmu w mediach, w tym mierzenia poziomu własności w mediach. Wyniki prac i konsultacji w tym zakresie zostaną przedstawione w 2015 roku.

Węgry

Na Węgrzech szczegółowe przepisy mające przeciwdziałać koncentracji i chronić pluralizm w mediach zawarte są w ustawie o usłudze medialnej i mediach masowych¹⁶ z 2010 roku. Organ regulacyjny ds. mediów - Narodowa Rada ds. Mediów i Komunikacji (NMHH) posiada kompetencje monitorowania rynku audiowizualnego pod kątem udziałów w rynku widowni i osiągnięcia znaczącej pozycji rynkowej. Dostawcą linearnej usługi medialnej (telewizyjnej i radiowej) kwalifikuje się jako podmiot o znaczącej pozycji na rynku, gdy jego średni roczny udział w widowni/słuchalności wynosi co najmniej 15% pod warunkiem, że średni roczny udział co najmniej jednej z jego usług medialnych osiąga 3%.

Rada publikuje na swej stronie internetowej metodologię badania udziału w widowni oraz średni roczny udział w rynku widowni za poprzedni rok kalendarzowy. Badając rynek medialny, regulator bierze pod uwagę udział linearnych usług medialnych:

¹⁶ www.hunmedialaw.org

- rozpowszechnianych przez dostawcę usługi na terytorium Węgier;
- rozpowszechnianych na terytorium Węgier przez dostawców usług, w których dany podmiot (dostawca usługi medialnej) ma znaczące udziały;
- rozpowszechnianych na terytorium Węgier przez dostawcę usługi, w którym którykolwiek z właścicieli danego podmiotu (dostawcy usługi) lub jego właściciel ma znaczące udziały.

Nie mogą rozpocząć świadczenia nowej usługi lub nabyć udziałów w podmiocie świadczącym takie usługi:

- dostawcy linearnych audiowizualnych usług medialnych o średnim rocznym udziale w rynku widowni na poziomie co najmniej 35%;
- dostawcy linearnych medialnych usług radiowych i dostawcy usług medialnych, których łączny średni roczny udział w audytorium wynosi co najmniej 40% rynku linearnych usług telewizyjnych i radiowych;
- właściciele dostawców usług medialnych lub każda osoba czy przedsiębiorstwo posiadające znaczące udziały w przedsiębiorstwie dostawcy usługi.

Podmioty takie muszą podjąć działania mające na celu zwiększenie różnorodności usług na rynku poprzez modyfikację struktury programowej, np. poprzez wzrost udziału w programie utworów węgierskich, audycji wytworzonych przez niezależnych producentów lub w inny sposób.

Podmiot występujący o koncesję na medialne usługi linearne ma obowiązek poinformować NMHH o wielkości udziałów bezpośrednich i pośrednich w firmie oraz w innych przedsiębiorstwach dostarczających usługi medialne lub ubiegających się o prawa do świadczenia usług medialnych na terytorium Węgier a także poinformować o wszelkich zmianach w strukturze własności w ciągu 5 dni od daty takiej zmiany.

Rada może zażądać od dostawcy usług udostępnienia innych informacji niezbędnych do monitorowania rynku pod względem koncentracji, pod groźbą kary finansowej w przypadku odmowy czy przekazania nieprawdziwych danych.

Włochy

W 1997 rok przyjęto ustawę nr 249/1997, która wprowadziła zapisy antykoncentracyjne i przeciwdziałające koncentracji krzyżowej w celu ochrony pluralizmu na rynku mediów. Ustawą powołano organ regulacyjny wspólny dla rynku telekomunikacji i sektora audiowizualnego AGCOM, którego wyposażono w narzędzia interwencji w przypadku fuzji i zakupów akcji przedsiębiorstw medialnych i telekomunikacyjnych. AGCOM współpracuje w tym zakresie ściśle z Urzędem ds. Konkurencji i Rynku (AGCM).

Przepisy ustawy z 1997 roku oraz zmiany innych aktów prawnych wprowadzone w latach 2004, 2005 i 2010 przewidują m.in, że:

- spółka medialna nie może mieć bezpośrednio lub pośrednio udziału w dochodzie przekraczającym 20% dochodu generowanego przez cały zintegrowany system komunikacji (SIC)¹⁷, przez który rozumie się łącznie sektory, w których dany podmiot działa: radio i telewizję, prasę (także wydania elektroniczne), produkcję i dystrybucję kinematograficzną, telewizyjną i muzyczną oraz sektor reklamy;
- podmiot nie może posiadać więcej niż 20% łącznej liczby niezależnych programów telewizyjnych lub radiowych (analogowych i cyfrowych) o zasięgu ogólnokrajowym;
- nadawcy lokalni nie mogą posiadać więcej niż trzy programy na tym samym obszarze lub więcej niż sześć programów w różnych obszarach. Odbiór bezpośredni lub pośredni lokalnych programów radiowych nie może przekraczać 15 mln słuchaczy.
- koncentracja krzyżowa: jeden podmiot medialny nie może kontrolować więcej niż 20% zintegrowanego rynku komunikacyjnego (SIC). Podmiot który ma ponad 40% udziałów w rynku telekomunikacyjnym nie może kontrolować więcej niż 10% zintegrowanego rynku komunikacyjnego. Jeśli podmiot kontroluje ponad 8% zintegrowanego rynku komunikacyjnego, nie może mieć udziałów w rynku prasy.
- za dominujący na rynku prasy uznaje się podmiot, który kontroluje więcej niż 20% krajowej prasy codziennej, więcej niż 50% regionalnej lub międzyregionalnej lub więcej niż 30% ogólnokrajowej dystrybucji prasy;

Podmioty działające w ramach SIC są zobowiązane do zgłaszania regulatorowi AGCOM zamiarów fuzji i połączeń przedsiębiorstw w celu zbadania ich pod kątem przepisów antykoncentracyjnych.

Kraje o mniej szczegółowych zapisach antykoncentracyjnych w mediach

Austria

W austriackiej ustawie medialnej zawarty jest obowiązek podawania do publicznej wiadomości struktury właścicielskiej w mediach, tzn. stacjach telewizyjnych, radiowych, portalach internetowych, dziennikach, magazynach prasowych ukazujących się co najmniej 4 razy w roku, tak aby odbiorcy byli świadomi, kto ma wpływ na linię programową danej usługi. Dotyczy to bezpośrednich i pośrednich udziałowców lub akcjonariuszy danego podmiotu medialnego oraz osób posiadających prawo głosu w organach zarządczych, a także innych powiązań personalnych.

- Podmiot nie może posiadać więcej niż jednej koncesji radiowej lub telewizyjnej w danym obszarze usług;

¹⁷ System SIC został wprowadzony ustawą z 2005 roku, tzw. Gaspari Law.

- koncerny medialne posiadające więcej niż 25% wzajemnych udziałów nie mogą być właścicielem więcej niż jednej telewizyjnej koncesji analogowej lub cyfrowej;
- radio - podmiot może posiadać 100% udziałów w innym radiu pod warunkiem, że zasięg ich usług nie pokrywa się.

Belgia

W Belgii, kraju federacyjnym, na szczeblu krajowym nie ma specyficznych przepisów dotyczących własności w mediach. Wszelkie zmiany struktur właścicielskich (fuzje, przejęcia) regulowane są przez ogólne przepisy federalnego prawa konkurencji i wymagają zgody Belgijskiego Urzędu Konkurencji. Decyzje w sprawie rynku mediów są konsultowane z właściwymi organami regulacyjnymi ds. mediów Wspólnoty Walońskiej (CSA), Wspólnoty Flamandzkiej (VRM) lub Wspólnoty Niemieckiej (Medienrat). Ponadto organy regulacyjne przyjęły pewne zasady odnośnie własności w mediach.

Wspólnota Walońska:

Organ regulacyjny monitoruje rynek audiowizualny pod kątem ograniczania dostępu do pluralistycznej oferty przez nadawców lub dystrybutorów o „znaczącej pozycji”. Znacząca pozycja ma miejsce w następujących sytuacjach:

- osoba fizyczna lub prawna posiada pośrednio lub bezpośrednio ponad 24% kapitału dwóch różnych nadawców (*editors*) usług medialnych (dotyczy radia i telewizji);
- kilku nadawców (*editors*) usług telewizyjnych lub radiowych kontrolowanych pośrednio lub bezpośrednio przez tę samą osobę fizyczną lub prawną posiada udział w rynku widowni na poziomie 20%.

Jeśli CSA uzna, że istnieje zagrożenie dla pluralizmu, podejmuje negocjacje z nadawcą. W przypadku nieosiągnięcia porozumienia w ciągu pół roku lub jeśli jego warunki są łamane, organ może nałożyć sankcje - od grzywny po cofnięcie koncesji.

Przedsiębiorstwa medialne zobowiązane są do publikowania informacji na temat struktury właścicielskiej i udziałów poszczególnych właścicieli. Organ regulacyjny utrzymuje stronę internetową poświęconą informacjom związanym z przejrzystością struktury podmiotów medialnych.

Wspólnota Flamandzka

W Regionie Flandrii - osoba fizyczna lub prawna nie może posiadać więcej niż dwóch stacji radiowych FM obejmujących obszar Wspólnoty lub regionu, a właściciel lokalnego radia nie może być powiązany personalnie z inną stacją, np. poprzez pełnienie w niej funkcji kierowniczych. W przypadku telewizji - osoba fizyczna lub prawna może posiadać tylko jedną koncesję na telewizję regionalną.

Regulator flamandzki, tak jak waloński ma za zadanie monitorowanie koncentracji na rynku i określanie rynków właściwych oraz nakładanie sankcji w przypadku podmiotów wykorzystujących znaczącą pozycję rynkową w ramach Europejskiej Sieci Telecom. Spółkę

uznaje się za wykorzystującą znaczącą pozycję, gdy sama lub razem z innymi podmiotami, posiada taką siłę ekonomiczną, która pozwala jej funkcjonować w znacznej mierze niezależnie od konkurentów, klientów lub konsumentów.

Organ regulacyjny publikuje corocznie raport na temat koncentracji w różnych sektorach medialnych zawierający listę podmiotów o znaczącej pozycji na rynkach właściwych. Tworzona jest i uaktualniana baza danych, która może być wykorzystywana do bieżących lub długoterminowych analiz rynku.

Bułgaria

Przepisy antykoncentracyjne dotyczące całej gospodarki zawarte są w prawie konkurencji i nad ich przestrzeganiem czuwa Komisja ds. Ochrony Konkurencji. Podmioty chcące uzyskać koncesję na program radiowy czy telewizyjny od organu regulacyjnego - Rady Mediów Elektronicznych - wypełniają deklarację, w której informują, że nie posiadają akcji lub udziałów w spółkach radio czy telewizji, których wielkość naruszałaby przepisy antymonopolowe. Nie przyznaje się koncesji ogólnokrajowej podmiotowi, który już posiada regionalne lub lokalne koncesje radiowe i telewizyjne. Gdy jest więcej niż jedna częstotliwość na danym terenie, nie przyznaje się koncesji lokalnej temu samemu podmiotowi.

Rząd bułgarski przyjął program stabilnego rozwoju Republiki Bułgarii na lata 2014-2018, w którym jednym z priorytetów jest „zapewnienie niezależności i pluralizmu, jak również przejrzystości i publicznego ujawniania własności w mediach i nadzoru mediów”.

Program miałby objąć trzy obszary:

- zmian w prawie odnośnie fuzji czy sprzedaży udziałów w mediach, aby zagwarantować, że właściciel lub podmioty z nim związane nie będą miały znaczącego wpływu na rynek mediów elektronicznych;
- objęcie koncesyjnymi procedurami przetargowymi tylko tych przedsiębiorstw medialnych, które są gotowe przestrzegać zapisów kodeksów etycznych bułgarskich mediów;
- regulacji, zgodnie z którymi finansowanie mediów elektronicznych ze środków publicznych może być przyznane tylko takim podmiotom, które mają przejrzystą strukturę właścicielską.

W przeciwieństwie do mediów elektronicznych, w sektorze prasy istnieje obowiązek corocznego publikowania informacji o strukturze własności oraz wszelkich zmianach w niej zachodzących.

Grecja

W Grecji przepisy antykoncentracyjne i dotyczące wykorzystywania pozycji dominującej przedsiębiorstw medialnych zawarte są w ustawie z 2007 roku o koncentracji i

koncesjonowaniu przedsiębiorstw medialnych z 2007 roku¹⁸. Są one dopełnieniem ogólnego prawa o konkurencji z 1977 roku¹⁹. Ograniczenia koncentracji dotyczą jedynie telewizji i radia analogowego.²⁰ Wysokość progu, który może świadczyć o dominacji na rynku waha się od 25% do 35%, w zależności od liczby rynków, których to dotyczy.

W Grecji dopuszczalne jest posiadanie przez jedną osobę 100% kapitału w przedsiębiorstwie będącym właścicielem koncesji telewizyjnej lub radiowej o charakterze informacyjnym i jednocześnie bycie udziałowcem w innym podmiocie pod warunkiem, że nie sprawuje nad nim kontroli. Za kontrolę rozumie się sytuację, gdy osoba fizyczna lub prawna posiada bezpośrednio lub pośrednio:

- co najmniej 1% udziałów kapitałowych lub pełni funkcję dyrektora generalnego, dyrektora zarządzającego lub jest jednym z 10 największych akcjonariuszy w więcej niż jednym przedsiębiorstwie medialnym o charakterze informacyjnym tego samego rodzaju (telewizja lub radio) ;
- pełni jedną z wymienionych wyżej funkcji w obu tych przedsiębiorstwach medialnych;
- posiada prawo mianowania w więcej niż dwóch przedsiębiorstwach medialnych co najmniej dwóch członków Zarządu.

Przepisy te dotyczą także małżonków i krewnych (do trzeciego stopnia pokrewieństwa), jeśli udowodni się, że mogą mieć nadmierne wpływy w tym podmiocie i odnoszą się tylko do obywateli greckich i spółek nie notowanych na giełdzie.

Ustawa z 2007 roku zawiera ograniczenia w zakresie posiadania koncesji w podziale na media o charakterze informacyjnym i nieinformacyjnym (np. stacje sportowe, edukacyjne, dziecięce, religijne czy muzyczne).

Osoba fizyczna lub prawna może mieć udziały:

- tylko w jednej stacji telewizyjnej nieinformacyjnej i jednej stacji informacyjnej lub w dwóch stacjach nieinformacyjnych;
- w stacjach radiowych stanowiących maksymalnie 15% koncesji przyznanych na określonym obszarze geograficznym, ale nie więcej niż w trzech rejonach geograficznych łącznie.

W oddzielnej ustawie²¹ zawarte są przepisy antykoncentracyjne dotyczące usług płatnej telewizji, bez względu na sposób transmisji sygnału (analogowy czy cyfrowy) i sposób transmisji (kablowy, satelitarny czy naziemny), które pozwalają na posiadanie przez spółkę tylko jednej tego rodzaju koncesji.

¹⁸ Law on Concentration and Licensing of Mass Media Enterprises and other Provisions (3592/2007).

¹⁹ Law 703/1977.

²⁰ Obecnie trwa dyskusja na zmianami w prawie medialnym.

²¹ Law 2644/1998.

Holandia

W Holandii nie ma obecnie ograniczeń co do liczby posiadanych koncesji komercyjnych, pod warunkiem, że podmiot działa w zgodzie z ogólnym prawem konkurencji, które dotyczy także przedsiębiorstw medialnych.

Obowiązują natomiast pewne ograniczenia dotyczące ilości koncesji dla lokalnych i regionalnych publicznych nadawców telewizyjnych i radiowych. Jedna osoba fizyczna lub prawna może być właścicielem jednej publicznej telewizyjnej koncesji lokalnej w tym samym regionie geograficznym (miasto) oraz tylko jednej publicznej telewizyjnej koncesji regionalnej w tym samym regionie geograficznym (hrabstwo). W emitowanym programie treści informacyjne, edukacyjne i kulturalne powinny stanowić więcej niż 50% oferty.

Organ regulacyjny ds. mediów CvdM pełni rolę konsultanta dla organu konkurencji w przypadku przejść na rynku audiowizualnym. Od 2001 roku na prośbę Ministerstwa Edukacji, Kultury i Nauki publikuje on w tzw. Monitorze Mediów roczne raporty na temat koncentracji w mediach w kontekście jej wpływu na różnorodność i niezależność informacji. Monitor obejmuje rynek prasy, radia, telewizji i Internetu.

Islandia

W Islandii, zgodnie z prawem medialnym z 2011 roku znowelizowanym w 2013 roku²² w badaniu procesów koncentracji mediów, w kontekście ich wpływu na pluralizm i różnorodność mediów, uczestniczy Urząd ds. Konkurencji oraz organ regulacyjny rynku mediów - Komisja ds. Mediów. Komisja monitoruje rynek pod kątem różnorodności i pluralizmu mediów i w przypadku zagrożeń zwraca się do Urzędu ds. Konkurencji o zbadanie sprawy. Urząd po stwierdzeniu negatywnego wpływu konsolidacji lub przejścia, może, jeśli inne działania zawiodą, podjąć kroki polegające na zmianach strukturalnych w danym podmiocie lub nawet anulowaniu fuzji. Mogą również zmodyfikować warunki dla takiej fuzji, aby nie była ona zagrożeniem dla pluralistycznego rynku mediów.

Przedsiębiorstwo medialne, którego obroty osiągnęły lub przekraczają 100 mln ISK (ok. 670 tys. euro) ma obowiązek zgłoszenia fuzji do Urzędu Konkurencji, jeśli obroty danych przedsiębiorstw w wyniku połączenia są równe lub przekraczają 2 mld ISK (ok. 13,4 mln euro).

Malta

Na Malcie regulacje dotyczące koncentracji w mediach są zawarte w ustawie medialnej (art. 10).

²² Media Law N. 38/2011 i Law No 54/213

Ten sam podmiot, osoba lub spółka może posiadać, kontrolować lub być odpowiedzialnym pod względem redakcyjnym za więcej niż jedną ogólnokrajową telewizję lub ogólnokrajowe radio z zastrzeżeniem, że:

- jeden podmiot, osoba lub spółka może uzyskać tylko jedną koncesję na ogólnokrajowe radio na częstotliwości FM;
- jeden podmiot, osoba lub spółka może świadczyć nie więcej niż dwie usługi telewizyjne ogólnokrajowe o charakterze uniwersalnym;
- jeden podmiot, osoba lub spółka nie może być właścicielem, kontrolować lub ponosić odpowiedzialność redakcyjną za więcej niż jeden podmiot świadczący ogólnokrajową usługę telewizyjną lub radiową o charakterze informacyjnym.

Ten sam podmiot, osoba lub spółka nie może być właścicielem, kontrolować lub być odpowiedzialną pod względem redakcyjnym za więcej niż jedno radio środowiskowe. Żaden podmiot, osoba lub spółka, która posiada, kontroluje lub jest odpowiedzialna pod względem redakcyjnym za ogólnokrajową telewizję lub ogólnokrajowe radio, nie może być właścicielem, kontrolować lub być odpowiedzialną pod względem redakcyjnym za radio środowiskowe.

Na Malcie, rząd może poprzez wyznaczoną przez właściwego ministra spółkę dostarczającą usługę publiczną, być właścicielem ogólnokrajowej stacji telewizyjnej czy radiowej, kontrolować ją, także pod względem redakcyjnym.

Norwegia

W Norwegii sprawy własności w mediach elektronicznych i drukowanych reguluje Norweska Ustawa o Własności Mediów. W 2006 roku opracowano Wytyczne Działania w Oparciu o Ustawę o Własności Mediów, które miały wskazać praktykę działania Norweskiej Radzie Mediów. Kryteriami stosowanymi do tej pory przy ocenianiu poziomu pluralizmu mediów przez Radę Mediów są:

- udział w widowni – gdy podmiot ma dwóch lub więcej właścicieli i udział żadnego z nich nie wynosi 50% lub więcej, udział w widowni jest dzielony między nich zgodnie z ich udziałami własnościowymi;
- posiadanie jednoczesnych udziałów w radiu, telewizji i prasie drukowanej (własność krzyżowa)

Podmiot uznaje się za znaczący na rynku, gdy poprzez udziały właścicielskie:

- kontroluje co najmniej 1/3 lub więcej rynku dystrybucji prasy codziennej;
- kontroluje co najmniej 1/3 lub więcej rynku widowni telewizji;
- kontroluje co najmniej 1/3 lub więcej rynku słuchalności radia;

- kontroluje co najmniej 30% lub więcej jednego z rynków medialnych wymienionych w pkt a, b lub c oraz posiada co najmniej 20% udziałów w jednym z innych rynków wymienionych w pkt. a, b lub c;
- kontroluje co najmniej 20% jednego, co najmniej 20% kolejnego i co najmniej 20% trzeciego rynku z rynków medialnych wymienionych w pkt a, b lub c;
- podmiot kontrolujący co najmniej 10% jednego z rynków medialnych wymienionych w pkt a, b lub c staje się właścicielem lub współwłaścicielem przedsiębiorstwa, które jest częścią podmiotu posiadającego udziały w wysokości co najmniej 10% na tym samym rynku medialnym.

Oceniając sytuację na regionalnym rynku medialnym uznaje się, że podmiot osiągnął znaczącą pozycję, gdy posiada 60% lub więcej udziałów w dystrybucji prasy regionalnej i lokalnej.

Aktualnie w Norwegii trwa proces zmian we wspomnianej ustawie, w wyniku których badanie koncentracji na rynku mediów będzie w gestii Urzędu Konkurencji.

Słowacja

Słowacka ustawa o radiofonii i telewizji zawiera przepisy dotyczące własności w mediach, mające zabezpieczyć pluralizm mediów:

- wydawca prasy periodycznej ukazującej się co najmniej 5 razy w tygodniu na co najmniej 50% terytorium kraju nie może posiadać koncesji na nadawanie ogólnokrajowe lub na wiele regionów kraju;
- osoba fizyczna lub prawna nie może posiadać udziałów w więcej niż jednej spółce posiadającej koncesję na wiele regionów lub koncesję ogólnokrajową na program radiowy lub program telewizyjny, jednocześnie osoba taka nie może być powiązana kapitałowo z wydawcą periodyków o zasięgu ogólnokrajowym;
- osoba fizyczna lub prawna może być powiązana kapitałowo z kilkoma podmiotami posiadającymi koncesję na radio lub telewizję o zasięgu lokalnym lub regionalnym pod warunkiem, że ich łączny udział w rynku odbiorców nie przekracza 50% ogólnej liczby mieszkańców;
- nadawca może rozwijać sieci programowe do poziomu, gdy odbiór tych usług nie przekroczy 50% ogólnej liczby mieszkańców;
- niedopuszczalne są wszelkie powiązania kapitałowe lub personalne pomiędzy nadawcami radiowymi, nadawcami telewizyjnymi oraz wydawcami prasy periodycznej o zasięgu ogólnokrajowym.

Nadawcy mają obowiązek przedstawiać organowi regulacyjnemu ds. mediów niezbędnych dokumentów i danych dotyczących struktury własności i innych powiązań. W

przypadku niepoinformowania organu regulacyjnego o znaczących zmianach w strukturze właścicielskiej, organ może cofnąć koncesję na nadawanie.

Szwajcaria

W Szwajcarii przepisy mające zapewnić różnorodność treści i promocję jakości usług oraz przeciwdziałanie koncentracji w mediach zawarte są w federalnej ustawie o radiu i telewizji. Artykuł 74 tej ustawy mówi o zagrożeniu dla różnorodności opinii i oferty, gdy:

- nadawca wykorzystuje pozycję dominującą na rynku właściwym;
- nadawca lub inny podmiot działający na rynku radia i telewizji wykorzystuje swoją pozycję dominującą na jednym lub więcej rynkach powiązanych z rynkiem mediów.

Komisja ds. Konkurencji (Comco), na wniosek Ministerstwa Środowiska, Transportu, Energii i Komunikacji, dokonuje oceny, czy dany podmiot medialny wykorzystuje pozycję dominującą.

Komisja wysyła w takim przypadku obszerny kwestionariusz do nadawców, za pomocą którego ma zostać zmierzona istniejąca konkurencja na rynku odbiorców, rynek reklamy w sektorze prasy, radia, telewizji i Internetu w danym regionie, a także potencjał konkurencji w przyszłości na tych rynkach. Ponadto Comco sprawdza strukturę własnościową (własność krzyżową i udziały właścicielskie).

Ministerstwo, po otrzymaniu raportu Comco i stwierdzeniu, że wykorzystywanie pozycji dominującej przez nadawcę lub przedsiębiorstwo działające na rynku audiowizualnym zakłóca pluralizm i dostęp do różnorodnych opinii, podejmuje (w ciągu 3 miesięcy) środki przeciwko takiemu podmiotowi, polegające na żądaniu:

- zapewnienia przez nadawcę lub przedsiębiorstwo różnorodności treści poprzez udostępnienie czasu antenowego dla strony trzeciej lub współpracy z innymi uczestnikami rynku;
- podjęcia środków przeciw dziennikarstwu korporacyjnemu, takich jak przyjęcie przez nadawcę lub przedsiębiorstwo kodeksów redakcyjnych mających zapewnić wolność redakcyjną;
- odpowiedniego dostosowania struktury biznesowej i organizacyjnej przedsiębiorstwa, gdy ww. środki okażą się niewystarczające.

W Szwajcarii na rynku mediów obowiązuje zasada „2+2”, co oznacza, że nadawca może posiadać maksymalnie dwie koncesje telewizyjne i dwie koncesje radiowe.

Wnioskujący o koncesję²³ ma obowiązek poinformowania organu regulacyjnego (OFCOM) o strukturze własności swego przedsiębiorstwa – udziałach kapitałowych, liczbie głosów w organach zarządczych, współwłaścicielach posiadających co najmniej 1/3 udziałów

²³ Koncesje są wydawane przez Ministerstwo Środowiska, Transportu, Energii i Komunikacji.

w kapitale przedsiębiorstwa lub liczbie głosów w jego organach zarządczych, jak również posiadania przez nich co najmniej 1/3 udziałów w innych przedsiębiorstwach w sektorze mediów. Nadawca ma również obowiązek informowania o wszelkich zmianach w strukturze własnościowej przedsiębiorstwa.

Przykład przepisów antykoncentracyjnych poza Europą

Stany Zjednoczone

Organem, który bada koncentrację w mediach jest, istniejąca od 1934 roku, Federalna Komisja Komunikacyjna (FCC), której kompetencje obejmują także sektor telekomunikacji i koncesjonowanie radia i telewizji. FCC co cztery lata dokonuje przeglądu obowiązujących zasad dotyczących koncentracji w mediach badając, czy służą one interesowi publicznemu.

W 1975 roku FCC wprowadziła regulacje dotyczące własności krzyżowej, zakazujące posiadania przez jeden podmiot udziałów w prasie codziennej i stacji telewizyjnej lub radiowej działającej na tym samym rynku lokalnym. Zakaz ten miał na celu zapewnienie społeczeństwu dostępu do zróżnicowanych opinii na danym obszarze.

W 2003 roku Komisja po publicznych konsultacjach, mimo sprzeciwu ponad 2 mln obywateli, przegłosowała zmiany w regulacjach dotyczących własności mediów, znoszące ograniczenia we własności krzyżowej prasy i rynku nadawczego. Decyzja ta została zakwestionowana przez Sąd Apelacyjny i po kilkuletnich dyskusjach i kolejnych konsultacjach społecznych oraz wielu analizach, Komisja zaproponowała liberalizację przepisów, jednak w mniejszym stopniu niż poprzednio. Obecnie obowiązują następujące zasady:

- nie na ograniczeń w ilości posiadanych koncesji telewizyjnych o zasięgu krajowym, pod warunkiem, że ich łączny zasięg nie przekroczy 39% wszystkich gospodarstw w USA;
- zabronione są połączenia pomiędzy sieciami telewizyjnymi: ABC, CBS, Fox i NBC;
- w przypadku telewizyjnych stacji lokalnych, jeden podmiot może posiadać dwie koncesje na tym samym obszarze, tzw. Designated Market Area (DMA), jeśli nie nakładają się ich zasięgi lub, co najmniej jedna z tych stacji, zajmuje w rankingu oglądalności jedną z czterech pierwszych pozycji w DMA;
- ograniczenia własności na radiowym rynku lokalnym określa się według stopniowej skali w zależności o wielkości rynku:
 - na rynku, gdzie funkcjonuje 45 stacji radiowych, jeden podmiot może posiadać maksymalnie osiem stacji i nie więcej niż pięć w tych samych pasmach (AM lub FM),
 - na rynku, gdzie istnieje 30-44 stacje radiowe, jeden podmiot może posiadać maksymalnie siedem stacji i nie więcej niż cztery w tych samych pasmach (AM lub FM),

- na rynku, na którym funkcjonuje 15-29 stacji radiowych, jeden podmiot może posiadać maksymalnie 6 stacji i nie więcej niż cztery w tym samym paśmie (AM lub FM),
- na rynku, gdzie działa 14 lub mniej stacji radiowych, jeden podmiot może posiadać maksymalnie pięć stacji i nie więcej niż trzy w tym samym paśmie (AM lub FM) pod warunkiem, że przedsiębiorstwo to nie będzie właścicielem więcej niż 50% stacji na rynku;
- koncentracja krzyżowa jest dopuszczalna w zależności od wielkości rynków i jest określana według stopniowalnej skali:
 - na rynkach gdzie istnieje niezależnie, co najmniej dwadzieścia usług medialnych (stacje telewizyjne, radiowe o pełnej mocy, główne gazety i sieci kablowe) jeden podmiot może posiadać maksymalnie dwie stacje telewizyjne i sześć stacji radiowych (lub jedną stację telewizyjną i siedem stacji radiowych);
 - na rynkach, gdzie istnieje niezależnie co najmniej dziesięć usług medialnych, jeden podmiot może posiadać maksymalnie dwie stacje telewizyjne i cztery stacje radiowe;
 - na najmniejszych rynkach jeden podmiot może posiadać dwie stacje telewizyjne i jedną radiową.

Podsumowanie

We wszystkich badanych krajach organ regulacyjny ds. mediów uczestniczy w różnym zakresie w analizowaniu procesów koncentracji na rynku mediów współpracując z organami ds. konkurencji lub w przypadku niektórych regulatorów zintegrowanych posiada odpowiednie kompetencje w tej kwestii.

W prawie medialnym lub ogólnym dotyczącym konkurencji na rynku przewidziane są ograniczenia dotyczące:

- liczby koncesji radiowych lub telewizyjnych lub udziału kapitału: Austria, Belgia, Chorwacja, Czechy, Francja, Grecja, Hiszpania, Malta, Szwajcaria, USA, Włochy;
- procentowego udziału w rynku oglądalności lub słuchalności: Belgia, Czechy, Francja, Hiszpania, Niemcy, Norwegia, Słowacja, USA, Węgry, Wielka Brytania;
- koncentracji krzyżowej: Chorwacja, Francja (dotyczy analogowej telewizji naziemnej i prasy), Niemcy, Słowacja, USA, Wielka Brytania, Włochy.

Bibliografia:

- Odpowiedzi na kwestionariusz Departamentu Strategii KRRiT skierowany do członków EPRA, 2015;
- Report to the Secretary of State (Culture, Media and Sport) on the operation of the media ownership rules listed under Section 391 of the Communication Act 2003, OFCOM, 22.11.2012 r.
- “Media plurality measurement framework – call for input”, OFCOM, 30.10.2014 r.
- dr Paweł Stępka, „Unia Europejska względem zjawiska koncentracji własności mediów”, Studia Europejskie 3/2007;
- Media Monitor, Holandia, 2010;
- dr Paweł Stępka, „Ponadgraniczna koncentracja własności mediów na przykładzie europejskiego sektora telewizyjnego”, Global Media Journal - Polish Edition No 1(3)2007;
- Media cross-ownership in the United States, Wikipedia, wejście 11.03.2015 r.;
- Czechy, ustawa o radiofonii I telewizji, 2006 r.;
- Francja, Loi nr 86-1067 du 30 septembre 1986 relative à la liberté de communication, <http://www.csa.fr/Espace-juridique/Lois/Loi-du-30-septembre-1986-relative-a-la-liberte-de-communication>
- Norwegia, Media Ownership Act no 53 of 13 June 1997,
- IRIS Newsletter 2015-3 Europejskiego Obserwatorium Audiowizualnego.
- Chorwacja, Electronic Media Act z 2009 roku (z późniejszymi zmianami), Competition Act z 2009 roku.
- Sebastiano Sortino, AGCOM Italy, „Regulation of media concentrations and pluralism”, prezentacja, Praga, 17.05. 2007 r.
- Malta, Broadcasting Act, <http://www.ba-malta.org/primary-sub>
- Szwajcaria, Federal Act on Radio and Television, 24 March 2006,
- Niemcy: Competition and Consumer Protection Act: <http://www.djei.ie/publications/commerce/2014/actno29of2014.pdf>
- Interstate Broadcasting Treaty: http://www.die-medienanstalten.de/fileadmin/Download/Rechtsgrundlagen/Gesetze_aktuell/15_RSt_V_english_01-01-2013.pdf ,
- Belgia, Act on Radio and Television Broadcasting of 27 March 2009
- Consumer Guide, FCC Review of the Broadcast Ownership Rules: <http://www.fcc.gov.us>,
- Prof. dr Hans van Kranenburg, “A European comparison of innovation policies to trigger innovation in journalism and news media”, January 2015.